

5. Методика викладання психології у вищій школі: навч. посіб. / Ю.Ю. Бойко-Бузиль, С.Л. Горбенко, М.О. Супрун та ін. – К.: Атіка, 2012. – 272 с.
6. Общие основы педагогики: конспект лекций [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.e-reading.club/chapter.php/98165/19/Erofeeva_Obshchie_osnovy_pedagogiki__konspekt_lekciii.html.
7. Ожегов С. И. Словарь рус. языка: Ок. 57 000 / Под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 20-е изд., стереот. – М.: Рус. яз., 1998. – 750 с.
8. Основи готельно–ресторанної справи: навчальний посібник / Н. І. Данько, А.Ю. Парфіненко, П.О. Подлепіна, О.О. Вишневецька [за заг. ред. А.Ю. Парфіненка]. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. – 288 с.
9. Педагогічний процес [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:enr3yehqzcEJ:pidruchniki.com/16080402/pedagogika/pedagogichniy_protsest+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.
10. Пряжников Н.С., Пряжникова Е.Ю. Психология труда и человеческого достоинства. – 3-е изд. – М.: Академия, 2005. – 480 с.

Дімітрова-Бурлаєнко С. Д.
старший викладач кафедри
вищої математики

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна

КРЕАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ІНЖЕНЕРА: СТРУКТУРА ФЕНОМЕНУ

Інженерна науково-технічна діяльність нерозривно пов'язана із творчістю як діяльністю, що породжує нове знання чи продукт. При такому підході творчість в інженерній діяльності можна розглядати як активну професійну діяльність інженера, у процесі якої повною мірою проявляються його самостійність, ініціатива, потреба у більш повній реалізації своїх знань, вмінь і навичок на практиці, безперервному професійному рості, використанні нестандартних рішень тощо.

Креативна компетентність як складова професійної компетентності інженера визначається необхідністю розвитку творчих здібностей студента технічного університету з метою прояву ініціативи, самостійності, творчості, дослідницьких здібностей у його майбутній інженерній діяльності.

Результати аналізу наукових досліджень впевнили в існуванні різних наукових підходів щодо вирізнення компонентів креативної компетентності фахівця. Зокрема в науковій думці представлено досвід розвитку креативності в

учнів основної школи (Д. Бережанська, Т. Воробйова, О. Жигайло), формування креативної компетентності у системі освіти інноваційного суспільства (Н. Малахова, О. Бессарабова), у майбутніх вчителів (В. Валюк, І. Грінченко, Л. Дерев'яна, Р. Кириченко, Н. Ковалевська, Е. Лузік, та ін.), викладачів вищої школи (О. Пономарьова, О. Соловьева, Ф. Шарипов), у студентів вищої школи (Ю. Бистрова, Р. Давлетова, В. Мороз, І. Особов, О. Пилищук), майбутніх менеджерів (А. Анацька, О. Іваненко), майбутніх інженерів (В. Лівшиц), інженерів-педагогів (Т. Яковенко) та ін. Більшість цих досліджень не стосується процесу професійної підготовки студентів технічних університетів, але підхід і досвід науковців щодо прояву креативності та дефініції її складових можуть знайти своє відображення при визначенні особливостей креативної компетентності студентів технічних університетів.

О. Ігнатюк, визначаючи зміст і структуру компетентності майбутнього фахівця з педагогічної точки зору, формулює наступні положення: а) компетентність може бути розглянута як характеристика суб'єкта певного виду діяльності; б) зміст компетентності залежить від цілей, структури і специфічних вимог професійної діяльності; в) вольовий потенціал особистості, система комунікативних якостей, інтелекту, відносин, мотиваційних чинників і спрямованості особистості служать передумовами компетентності; г) компетентність забезпечує відповідність суб'єкта діяльності самій діяльності, професійній групі, предмету діяльності [2, с. 19].

М. Іл'язова у складі компонентів компетентності фахівця виділяє здібності; когнітивний (знання); мотиваційний, аксіологічний (спрямованість, ціннісні відносини особистості), конативний (вміння, навички, досвід діяльності), емоційно-вольовий (саморегуляція) компоненти. Вчена висловлює думку, що компетентність майбутнього фахівця в своєму видовому складі включає компетентність загальну (для всіх випускників всіх закладів вищої освіти) і спеціальну (для цієї сфери трудової діяльності) [1, с. 70].

Прийнявши до уваги позиції науковців щодо загальної структури компетентності, зупинімося на розгляді запропонованих науковцями підходів до визначення компонентів креативної компетентності, який свідчить що найбільш часто вченими у структурі цього феномену виділяються такі характеристики, як:

- активність особистості (готовність до засвоєння нових форм і видів діяльності, у т.ч. креативної, ініціативність, працездатність) відкритість новому досвіду (Ю. Варлакова, Т. Воробйова, Р. Давлетова, Л. Мороз, Т. Яковенко);
- розвинене творче мислення, сприйняття, творча уява; інтелектуальні якості; дивергентне мислення; здатність до вирішення проблемних завдань; винахідливість; знання способів вирішення завдань, алгоритму вирішення проблеми, бачення нового в звичайному, здатність до аналізу і синтезу, комбінування; вміння використовувати знання і накопичений досвід для вирішення творчих завдань; вміння давати кілька правильних відповідей на одне запитання, подолання стереотипів (В. Антонішина, Л. Мороз, І. Подорожна, І. Особов, О. Куцевол, Л. Петрішин, В. Фрицюк, Т. Яковенко);

- здатність ставити цілі, адекватні до умов діяльності, наявність мотивів і потреб у творчій діяльності, творчій взаємодії, самовдосконаленні, самореалізації, пізнавальних потреб; мотивація до успіху (І. Брякова, Т. Воробйова, І. Гриненко, Л. Петрішин, О. Соловйова, В. Фрицюк);

- ціннісні орієнтації; установка на придбання і реалізацію своїх знань, умінь, навичок; творче ставлення до людської особистості як цінності (І. Брякова, І. Гриненко, Ю. Варлакова, Р. Давлетова, Н. Добровольська);

- особистісні властивості, що забезпечують ефективність процесу прийняття креативного рішення: продуктивність, самостійність, гнучкість критичність, інтуїція; незалежність, наполегливість, оригінальність, прогнозування результатів своєї діяльності (О. Соловйова, Р. Давлетова, Л. Петрішин, Л. Мороз, І. Подорожна, Т. Яковенко,);

- емоційно-вольові якості: здатність керувати своїми емоціями і станами, здатність до самоконтролю, саморегуляції, самоорганізації; рефлексія з приводу власної творчої діяльності; емоційна стійкість до зовнішніх впливів; віра в свої сили, самоповага; подолання внутрішніх і зовнішніх перешкод для досягнення мети (схильність до ризику, сміливість, емоційний підйом у творчих ситуаціях (В. Боксгорн, Р. Давлетова, Л. Мороз, Л. Петрішин, І. Подорожна, Т. Яковенко);

- специфічні вікові чи професійні характеристики, що визначають успішність здійснення креативності особистості в конкретних сферах діяльності (Ю. Варлакова, І. Брякова, О. Куцевол, І. Особов, В. Фрицюк, Т. Яковенко).

Ураховуючи позиції дослідників, наші власні міркування та проектуючи їх на визначені вище особливості майбутньої професійної діяльності студентів технічних університетів, зробимо наступні висновки: активність, ініціативність, творче мислення й уява є важливими компонентами креативної компетентності.

Безумовно актуальними у структурі креативної компетентності студента технічного університету є пізнавальні потреби, мотивація до творчої діяльності, мотивація до успіху, до самореалізації. Позитивний емоційний стан та віра у свої можливості також відіграють суттєву роль у прояві креативної компетентності. Необхідною є також здатність до рефлексії з приводу результатів власної творчої діяльності.

Вважаємо також за потрібне спрямованість ціннісних орієнтацій студента технічного університету на розвиток творчої особистості, наявність в нього моральних переконань у поєднанні з розвиненим почуттям реалій сьогодення та зваженим урахуванням власних інтересів.

Важливим нам представляється й урахування у структурі креативної компетентності майбутнього інженера того факту, що прояви креативності неможливі без засвоєння людиною загальних і специфічних знань та вмінь використовувати власний досвід для вирішення творчих завдань.

Таким чином, виходячи з визначення структури як «сукупності стійких зв'язків між частинами (компонентами) об'єкта, що забезпечують їхню цілісність» [3, с. 347], вважаємо за доцільне у структурі креативної компетентності

студентів технічних університетів виокремити такі компоненти: мотиваційно-аксіологічний, когнітивний, діяльнісно-конативний та особистісно-рефлексивний.

Мотиваційно-аксіологічний компонент включає сукупність мотивів, інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій та сформованість певних властивостей особистості студента технічного університету, спрямованих на позитивне ставлення до формування та розвитку творчих здібностей та потреби застосування їх в практичній діяльності, на прояв пізнавально-креативної та когнітивно-поведінкової активності в професійній діяльності.

Когнітивний компонент креативної компетентності студентів технічних університетів представлений системою знань, що сприяють ефективному виявленню зазначеної компетентності у майбутній професійній діяльності фахівця.

Діяльнісно-конативний компонент креативної компетентності визначає готовність до реалізації креативної діяльності, рівень розвитку в студентів технічних університетів здатності до творчого вирішення професійних завдань, умінь ефективно виявляти креативність в різноманітних стандартних і нестандартних професійних ситуаціях, практичний досвід їх використання.

Особистісно-рефлексивний компонент включає сукупність важливих якостей суб'єкта, що впливають на ефективність виявлення креативної компетентності у професійній діяльності: відповідальність, комунікативність, оптимізм, емоційна залученість до творчої дії, рефлексивні вміння, вміння та навички самоаналізу власної діяльності та колективної творчої діяльності групи; вміння самоорганізації та самореалізації тощо.

На нашу думку, динамічна взаємодія саме цих компонентів повною мірою охоплює властивості особистості, знання й уміння, необхідні для підготовки студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності.

Список літератури:

1. Ильязова М.Д. О структуре компетентности будущего специалиста / М.Д. Ильязова // Знание. Понимание. Умение. 2008. № 1. С. 67-71.
2. Ігнатюк О.А. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутнього інженера до професійного самовдосконалення в умовах технічного університету: автореф. дис.... док-ра пед. наук: 13.00.04 / О.А. Ігнатюк. – Харків, 2010. – 43 с.
3. Педагогічний словник / за ред. М.Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.